

Högskolan Dalarna
Institutionen för samhällskunskap
C-uppsats 10p
Framlagd VT 2006

Ungdomars alkoholvanor

**En studie av gymnasieungdomars dryckesmönster i
en gymnasieskola**

HÖGSKOLAN
Dalarna

Campus Lugnet

Författare: Helena Landahl

Handledare: Lars Båtefalk

Sammanfattning

I denna uppsats studeras gymnasieungdomars alkoholvanor. Syftet med uppsatsen är att undersöka om alkoholvanor på en gymnasieskola i Stockholm och mer specifikt bemärkelse undersöka om programinriktning respektive kön, har någon effekt på vad, hur mycket och hur ofta man dricker alkohol. För detta syfte har följande frågeställningar ställts upp:

- Hur är det med flickornas alkoholvanor jämfört med pojkarnas alkoholvanor oavsett utbildning?
- Finns det skillnader beträffande alkoholvanor mellan de olika programinriktningarna?
- Finns det skillnader i alkoholvanor mellan program där den dominerande andelen av elevunderlaget utgörs av flickor respektive pojkar?
- Hur ofta och hur mycket dricker ungdomarna på respektive program samt vad föredrar de att dricka?

Den insamlingsmetod jag använt mig av är en kvantitativ enkätundersökning där 61 elever har medverkat genom att svara på frågor i en enkät. Gymnasisterna går sitt första år på respektive utbildning. De aktuella programinriktningarna som belyses är: Teknikprogrammet, Estetiska programmet, Omvårdnadsprogrammet och Byggprogrammet. De två första programmen är teoretiskt inriktade och de två senare programmen är praktiskt inriktade. Påpekas bör att det är ett bortfall i undersökningsgruppen på 38 %. Vid bortfall måste man ifrågasätta om de frånvarande eleverna på ett systematiskt sätt skiljer sig från de andra. I detta fall är orsaken att dessa elever ute på praktik och kunde därmed inte genomföra undersökningen. De flesta elever (61/97) har svarat på enkäten. Målet här är kartlägga möjliga tendenser när det gäller alkoholvanor hos flickor och pojkar inom respektive programinriktning och jämföra dessa resultat i en diskussion mot vad andra forskare har kommit fram till. Ur dessa perspektiv är detta en användbar undersökning.

Huvudresultaten i min undersökning är att 75 % av både flickor och pojkar konsumerar alkohol. Flickor föredrar vin medan pojkarna föredrar öl. Det som skiljer sig hos flickor och pojkar är att flickorna dricker oftare men mindre per tillfälle medan pojkarna dricker mindre ofta men mer alkohol per tillfälle. Orsaken till detta kan vara att flickorna ligger före i sin sociala mognad jämfört med pojkarna och att de nyttjar alkohol när de träffas för att samtala. Pojkarna festar mer rejält och några i undersökningsgruppen upplever att det finns ett visst gruppsyck som bidrar till en ökad konsumtion av alkohol när man träffas.

Ett annat huvudresultat är att eleverna på de praktiska inriktningarna dricker mer alkohol än eleverna på de teoretiska inriktningarna. Enligt enkäten är det fler föräldrar som har enbart grundskola eller som mest gymnasal utbildning på de praktiska programmen om man jämför med de teoretiska programmen där det var vanligare att föräldrarna har akademisk utbildning. Det är fler föräldrar som har en praktisk yrkesbakgrund hos de elever som har valt Omvårdnadsprogrammet eller Byggprogrammet i denna undersökning. Dessa elever kommer ut i arbetslivet tidigare liksom föräldrarna också gjorde och kommer betydligt tidigare in i vuxenvärlden där man tjänar sina egna pengar. Även att bruka alkohol kan vara en del av ett vuxet beteende som dessa elever i så fall får tillträde till tidigare.

Det tredje huvudresultatet visar att det finns skillnader i alkoholvanor mellan de olika programinriktningarna som domineras av pojkar eller flickor. På Byggprogrammet och Teknikprogrammet, som är manligt dominerade dricker man exempelvis betydligt mer starköl än på estetiskt program, som är kvinnligt dominerat. På Omvårdnadsprogrammet (endast flickor) dricker man mer vin än på de andra programmen och betydligt oftare.

Det fjärde huvudresultatet är att det finns skillnader beträffande vad för sorts alkohol ungdomar dricker på de olika programinriktningarna. Som exempel kan nämnas att 58 % på Byggprogrammet dricker starköl 2 gr/ månad eller oftare. På Estetiska – och Omvårdnadsprogrammet dricker inte flickorna större mängder starköl. En skillnad mellan flickorna på dessa båda program är att det finns en grupp på omvårdnad, 18 % som konsumerar starköl 1 gr/ veckan till skillnad från flickorna på estetprogrammet. Sprit konsumeras på samtliga programinriktningar. Dock kan man konstatera att både flickor och pojkar konsumerar en stor mängd sprit på de praktiska programmen. När det gäller vinkonsumtion visar denna undersökning att man på Omvårdnadsprogrammet dricker mer vin än på de andra programmen och betydligt oftare. När man jämför med Estetiskt program som har ett elevunderlag med övervägande delen flickor skiljde sig resultaten åt. Här dricker flickorna inte lika mycket vin och inte så ofta. Ser man på flickor och i stort så dricker pojkarna vin men betydligt mer sällan än flickorna. På motsvarande sätt kan man som nämnts se att flickorna dricker mindre starköl än pojkar.

Förord

Efter att jag har arbetat i grundskolan sedan 1997 har jag som lärare blivit intresserad av alkoholfrågor då man arbetar nära ungdomar som ibland är drabbade av denna problematik. Med den här studien vill jag få mer kunskap om ungdomar och deras alkoholvanor. Genom att vara medveten om detta är min övertygelse om att man får mer förutsättningar att hjälpa och stötta ungdomar med dessa typer av problem.

Jag vill tacka de gymnasieklasser och rektor på den skola som ställt upp så att enkäten kunde genomföras. Ett stort tack vill jag också ge till Nynäshamns bibliotek, som har varit behjälpliga med fjärrlån av böcker från olika delar av Sverige. Ett stort tack till min familj och vänner som har stött mig i på olika sätt under denna period. Särskilt vill jag tacka Carianne Söderström för hjälp med datorsupport i början av mitt uppsatsarbete. Slutligen vill jag tacka min handledare Lars Båtefalk för de värdefulla synpunkter som jag har fått under arbetets gång.

Innehållsförteckning:

Sammanfattning

Förord

1. INLEDNING.....	1
2. SYFTE.....	2
2.1 Frågeställningar.....	1-2
2.2 Disposition.....	2
3. METOD OCH GENOMFÖRANDE.....	2
3.1 Metod.....	2-3
3.2 Urval.....	4
3.3 Enkäternas genomförande.....	4-6
4. BAKGRUND.....	6
4.1 Aktuella undersökningar.....	6-11
5. RESULTAT.....	11
5.1 Sammanfattning av resultat.....	11-12
5.2 Skillnader i flickors och pojkars alkoholvanor generellt.....	13
5.3 Skillnader i alkoholkonsumtion mellan de olika programinriktningarna.....	14-15
5.4 Skillnader i alkoholvanor där den dominerande andelen utgörs av flickor respektive pojkar.....	16-19
5.5 Hur ofta, hur mycket och vad dricker ungdomarna på respektive program.....	20-25
6. DISKUSSION.....	26-30
7. Referenser.....	31

Bilagor

Bilaga 1 Enkät om alkoholvanor.

Bilaga 2 Andelen konsumenter och icke konsumenter av alkohol

Bilaga 3 Samtliga relevanta diagram

Tabellförteckning

Tabell 1: Antalet deltagare i undersökningen om alkohol. 3

Tabell 2: Antalet elever som besvarade enkäten.....4

Tabell 3: Total årskonsumtion i liter ren alkohol 9

Diagramförteckning

Diagram 1: Andel konsumenter i årskurs 9 efter kön. 1971-2004.....8

Diagram 2: Årsproduktionen av alkohol bland ungdomar 16-24
år.....10

Diagram 3: Frekvens över flickor och pojkars alkoholkonsumtion generellt 13

Diagram 4: Frekvens över alkoholkonsumtion på respektive programinriktning.....
.....14-15

Diagram 5: Frekvens över starkölskonsumtion.....16

Diagram 6: Mängd starköl för flickor på Omvårdnadsprogrammet och pojkar på
Byggprogrammet.....17

Diagram 7: Frekvens över vinkonsumtion för Omvårdnadsprogrammet och
Byggprogrammet. 18

Diagram 8: Mängd vin konsumtion för Omvårdnadsprogrammet och
Byggprogrammet.....19

Diagram 9: Frekvens över starkölskonsumtion på Teknikprogrammet och
Byggprogrammet.....20

Diagram 10: Mängd starköl per gång på Byggprogrammet och
Teknikprogrammet.....21

Diagram 11: Frekvens av spritkonsumtion på Teknikprogrammet och
Byggprogrammet.....22

Diagram 12: Mängd sprit per gång på teknikprogrammet och
Byggprogrammet.....23

Diagram 13: Frekvens över vinkonsumtion på Omvårdnadsprogrammet och Estetiska
programmet 24

Diagram 14: Mängd vin för Omvårdnadsprogrammet och Estetiska programmet 25

1. INLEDNING

Hur är det med ungdomars attityder till alkohol? Hur mycket dricker de? Sedan jag tog min lärarexamen 1997 på Högskolan Dalarna, har jag arbetat inom grundskolan och därigenom kommit i kontakt med ungdomar som har problem med alkohol. Därigenom väcktes mitt intresse för att göra en enkätundersökning om ungdomar och deras alkoholvanor. Undersökningar om alkoholvanor har tidigare gjorts av institutet CAN (Centralförbundet för alkohol och narkotika) där man får en allmän uppfattning om ungdomars alkohol och drogvanor. Att alkohol är ett aktuellt samhällsproblem tas upp i boken "Kris i alkoholfrågan". Alkoholskador kan drabba den enskilde individen genom olika organ drabbas men alkoholens effekter är vidare än så. Intag av alkohol kan ge följder såsom skadegörelse, trafik och arbetsolyckor, störningar av familjelivet, vilket i sin tur påverkar barnens uppväxtvillkor.¹ Alkohol har enligt min uppfattning kommit att bli en helt accepterad dryck för vuxna men även ungdomar. Ungdomar är extra känsliga för att hamna i ett beroende i alkohol och droger. Många är lättpåverkade och kroppens organ är känsliga. Som ung utsätts man ofta för gruppträck av kamrater. Det är inte alltid lätt att säga nej till alkohol och droger, när andra anser att man ska nyttja dessa. Därför är det viktigt att man ständigt tar reda på ungdomars attityder till alkohol och droger utifrån olika infallsvinklar. Genom att vara medveten om denna problematik är min övertygelse om att man får mer förutsättningar att hjälpa och stötta ungdomar med dessa typer av problem. I denna uppsats görs en enkätundersökning där målet är att få en uppfattning om alkoholvanor på en gymnasieskola i Stockholmsområdet men också att göra en bredare undersökning där jag har gjort en undersökning om programinriktning och kön, har någon effekt på vad, hur mycket och hur ofta man dricker alkohol. Undersökningen är begränsad till fyra stycken gymnasieklasser på en skola i Stockholm och jag vill betona att man inte kan dra några generella slutsatser av dessa resultat.

2. SYFTE

Syftet med denna uppsats är att få en uppfattning om alkoholvanor och dryckesmönster på en gymnasieskola i Stockholm och i mer specifik bemärkelse undersöka om programinriktning och kön, har någon effekt på vad, hur mycket och hur ofta man dricker alkohol.

2.1 Frågeställningar

- Hur är det med flickornas alkoholvanor jämfört med pojkarnas alkoholvanor oavsett utbildning?

---

¹ . Andreasson, Sven m.fl , *KRIS I ALKOHOLFRÅGAN*, BTJ Tryck AB, Lund, 2000: 15

- Finns det skillnader beträffande alkoholvanor mellan de olika programinriktningarna?
- Finns det skillnader i alkoholvanor mellan program där den dominerande andelen av elevunderlaget utgörs av flickor respektive pojkar?
- Hur ofta, hur mycket dricker ungdomarna på respektive program samt vad föredrar de att dricka?

Dessa frågor belyses givetvis i diskussionsavsnittet. I samma avsnitt belyses även frågan om social bakgrund.

2.2 Disposition

Kapitel 1 innefattar inledning och en presentation av ämnet. Kapitel 2 görs en närmare presentation av mitt syfte och mina frågeställningar. I kapitel 3 beskriver jag den metod som använts för denna studie och hur undersökningen genomfördes. I kapitel 4 beskrivs en bakgrunden i form av aktuella undersökningar i ämnet. I Kapitel 5 redovisas resultaten i form av diagram för att det ska vara lättåskådligt. Kapitel 6 utgörs av diskussionsavsnittet, där jag presenterar mina huvudresultat följt av en analys.

3. METOD OCH GENOMFÖRANDE

3.1 Metod

Jag har arbetat kvantitativt och här samlat in fakta genom en enkätundersökning på en gymnasieskola i Stockholm. Jag valde en enkät för att samla in mycket information på ett lätthanterligt sätt. Judith Bell tar upp i sin bok ”Introduktion till forskningsmetodik” att: förutsättningarna för att bedöma en enkät på ett korrekt sätt är att svarspersonerna kan läsa och att de tolkar frågorna på samma sätt som man själv gör. Vidare ställs det krav på forskaren, att denne är disciplinerad nog att utelämnat alla onödiga frågor.² Fördelen med denna metod är alltså att man kan få information från många individer på relativt kort tid. Nackdelen med denna metod är att man inte kan ställa flera frågor för att få ännu mera information. I denna studie bedömde jag att fördelarna för att göra en enkät övervägde då mitt mål var att få in svar från så många elever som möjligt för att se om det kunde finnas en trend när det gäller ungdomar och alkoholvanor. Man kan också göra en intervju med ett par ungdomar för att på djupet försöka få reda på alkoholkonsumtion och attityder. Fördelen är att man får en nyanserad bild av svaren på frågorna men nackdelen är att man som forskare lätt blandar in sig själv där den egna bakgrunden, värderingarna och övertygelser påverkar karaktären i det data man samlar in och hur sedan dessa tolkas. När det gäller denna undersökning överväger den kvantitativa metoden då jag vill se ett mönster i alkoholvanor bland ungdomar. Genom att undersökningen besvaras anonymt så skyddar man den egna integriteten och inga värderingar vägs in. Tilläggas bör att det är ett

---

² Bell, Judith *Introduktion till forskningsmetodik*, Studentlitteratur, Lund 2000: 103

bortfall på 38 % eftersom eleverna genomför praktik. Mer om detta bortfall tas upp under den följande rubriken ”urval”.

3.2 Urval

Undersökningen omfattar fyra klasser med följande olika inriktningar. Teknikprogrammet och Estetiska programmet är studieförberedande program. Omvårdnadsprogrammet och Byggprogrammet är yrkesförberedande program.

- 1) Teknikprogrammet (teoretiskt inriktat)
- 2) Estetiska programmet (teoretiskt inriktat)
- 3) Omvårdnadsprogrammet (praktiskt inriktat)
- 4) Byggprogrammet (praktiskt inriktat)

Här följer information om hur många som deltog i undersökningen.

Tabell 1

	Teknik	Estet	Omvårdnad	Bygg
Antal elever som svarade på enkäten	20	18	11	12
Ordinarie elevantal i klassen	26	32	15	24

Källa: Enkät om alkoholvanor, bilaga 1

Tyvärr är det bortfall på 38 % i elevantalet på grund av att eleverna genomför praktik. Vid bortfall måste man ifrågasätta om de frånvarande eleverna på ett systematiskt sätt skiljer sig från de andra. I detta fall är orsaken att dessa elever ute på prao och kunde därmed inte genomföra undersökningen. De flesta elever (61/97) har svarat på enkäten. Målet här är kartlägga möjliga tendenser när det gäller alkoholvanor hos flickor och pojkar inom respektive programinriktning och jämföra dessa resultat i en diskussion mot vad andra forskare har kommit fram till. Ur dessa perspektiv är detta en användbar undersökning.

Nedan redovisas även hur många pojkar respektive flickor som finns i varje klass. När det gäller teknikprogrammet finns det endast en flicka varför inga generella slutsatser kan dras utan resultatet får beaktas som den redovisade personen.

Tabell 2

Antal elever som besvarade enkäten

	Teknik		Estet		Omvårdnad		Bygg	
Antal elever som svarade på enkäten	20		18		11		12	
Kön	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar
	1	19	12	6	11	0	0	12

Källa: Se enkät fråga 2, se bilaga 1.

* Totalt antal flickor: **24** stycken.

* Totalt antal flickor på teoretisk utbildning: 13 stycken.

* Totalt antal pojkar på teoretisk utbildning: 25 stycken.

* Totalt antal pojkar: **37** stycken.

* Totalt antal pojkar på teoretisk utbildning: 25 stycken.

* Totalt antal pojkar på praktisk utbildning: 12 stycken.

I diagram 1 redovisas hur många flickor respektive pojkar det finns i klasserna i de olika programmen. Denna figur visar detta i procent.

3.3 Enkätens genomförande

Jag har valt att göra en enkätundersökning så att jag kan koncentrera mig kring de aktuella frågor som jag har beskrivit i syftet och få in ett stort antal svar från eleverna. På detta sätt kan man se om det finns en koppling mellan kön och programinriktning när det gäller attityder till alkohol, hur ofta, hur mycket och vad de dricker. Enkäten består av två delar. I den första delen besvarar eleverna frågor genom att kryssa för de alternativ de anser passar in på dem på dem. Frågorna är alltså helt strukturerade eller slutna. I den andra delen av enkäten får eleverna med egna ord besvara frågorna. Här är frågorna helt öppna. I den första delen av enkäten är frågorna strukturerade efter följande schematiska gång:

- Bakgrundsfrågor vars syfte är att få kunskap om elevernas sociala bakgrund
- Allmänna frågor om droger och alkohol i syfte att få en helhetsbild om personen ifråga.
- Specifika frågor om alkohol, vad hur ofta och hur mycket ungdomarna dricker av olika alkoholsorter.

När det gäller den andra delen är frågorna koncentrerade vilken attityd eleven har till alkohol. I denna del ställs även en fråga om vad föräldrarna arbetar med i syfte att få reda på mer om elevernas sociala bakgrund

Jag började sätt mig in i litteratur som handlade om alkohol och var sedan kontakt med CAN, Centralförbundet för alkohol och narkotikaupplysning. Därigenom fick jag information om deras rapporter om alkohol och narkotika kopplat till ungdomar. Efter att ha läst deras rapporter tog jag åter kontakt med dem. Det visade sig att perspektivet med programinriktning kopplat till alkoholvanor inte något som fanns kartlagt. Därefter gjorde jag en enkät med inriktning att undersöka ungdomars alkoholvanor utifrån programinriktning. När enkäten var klar fick ett litet antal elever i år 9 på min egen skola där jag arbetar, pröva att göra enkäten. Detta var för att se om de förstod frågorna. Det visade sig fungera bra och jag tog även kontakt med min handledare som tyckte att enkäten skulle kunna fungera.

Därefter kontaktade jag rektorn på en gymnasieskola i Stockholm som godkände att jag kom dit och genomförde en enkät om alkohol och drogvanor för årskurs 1. Att det blev just den aktuella gruppen var för att de andra klasserna befann sig på prao Jag och rektor bestämde ett datum för när enkäten kunde genomföras. Jag hade skickat enkäten till rektorn och hon godkände denna innan jag delades ut den i klasserna. Därefter genomförde jag enkätundersökningen i de fyra aktuella programinriktningarna. Eleverna informerades om att detta var en C – uppsats och att man fick uppge kön. Annars var deras svar anonyma. Eleverna fick den tid de behövde och därefter fick jag in enkäterna.

Jag räknade samman vad alla eleverna hade svarat på respektive program samt om det var en flicka eller pojke som hade svarat på den aktuella frågan. På så sätt fick jag fram resultat från varje programinriktning frågvis vad eleverna svarat samt om de var en flicka eller pojke. Varje fråga tog ca 20 minuter att sammanställa. Därefter sammanställde jag fråga för fråga hur flickor och pojkar hade svarat generellt på de olika frågorna. Sedan sammanställde jag hur flickor och pojkar hade svarat inom de olika programinriktningarna på de olika svarsalternativen.

När alla resultat var sammanräknade funderade jag på hur jag bästa sätt skulle presentera dessa. För att få en överblick över resultaten började jag först med att göra stapeldiagram men sedan provade jag med cirkeldiagram och jag upplevde att cirkeldiagrammen gav den tydligaste bilden av resultaten. Jag systematiserade cirkeldiagrammen på följande sätt:

- **Diagram över flickors och pojkars resultat generellt.**
- **Diagram över resultat inom de olika programinriktningarna.**
- **Diagram över flickors och pojkars resultat var för sig inom respektive programinriktning.**

Efter varje diagramsekvens sammanfattade jag resultatet för att det skulle bli åskådligt (se bilaga 3) Bearbetning av materialet presenterar jag i resultatavsnittet Här exemplifieras de

tydligaste exemplen. I diskussionsavsnittet lyfter jag sedan fram de viktigaste resultaten i undersökningen.

Reliabilitet eller tillförlitlighet innebär att mätningarna man genomfört ska vara korrekt gjorda och i den positivistiska forskningen höjs tillförlitligheten om samma metod kan användas av olika personer på samma material, om man sedan kommer fram till samma resultat.³ Detta undersöknings material kan med fördel användas på flera skolor och med en större undersökningsgrupp. Genom provenkäterna säkerställde jag att den metod jag använde gav svar på mitt syfte och mina frågeställningar. Därmed undvek jag att göra systematiska fel. Jag har även gått igenom materialet flera gånger. Validitet handlar om att det resultat man kommer fram till ska stämma överens med verkligheten och att man verkligen undersökt det man vill undersöka.⁴ Genom att genomföra en enkätundersökning får man in många svar på frågor om syftet. Svarsfrekvens var god i den meningen att elever från de fyra programinriktningarna finns representerade i enkäten. Vidare får man som nämnts vara anonym när man svarar på enkäten vilket höjer objektiviteten.

4. BAKGRUND

4.1 Aktuella undersökningar

Under 1960 – talet började man genomföra undersökningar även av ungdomars alkohol – narkotika – tobaks – och sniffningsvanor vanor. Anledningen till det var att det kom in allt fler rapporter om att konsumtionen av narkotika ökade. Den dåvarande skolstyrelsen kom fram till att man behövde göra kontinuerliga undersökningar för att kunna följa utvecklingen när det gäller ungdomars drogvanor och på så sätt ha en bättre handlingsberedskap för att kunna åtgärda problemet. Den stora undersökningen genomfördes av Narkomanvårdskommittén år 1967 för årskurs 9 i Stockholms skolor. Den visade att 22 procent av pojkarna och 16 procent av flickorna någon gång hade använt narkotika. När det gäller pojkarnas alkoholvanor var de relativt oförändrade under början och mitten av 1970-talet, medan flickorna ökade sin konsumtion något under samma period.⁵ På 1980 – talet sjunker andelen konsumenter av alkohol och för att göra en jämförelse så är konsumtionen hos pojkar 1972 90 % och hos flickor 91 %. Tio år senare 1982 har andelen alkoholkonsumenter sjunkit till 79 % för pojkar och 81 % för flickor.⁶ (se bilaga 2) Det var alltså fler elever som under 1970 – talet var alkoholkonsumenter än

---

³ Thurén, Torsten, *Vetenskap för nybörjare*, Runa Förlag, Stockholm 1991: 22

⁴ Ibid.

⁵ www.can.se/skolelevers , Skolelevers drogvanor 2004, årskurs 9 (hämtat 05 12 22)

⁶ Ibid.

på 1980 – talet enligt dessa undersökningar. Den lägsta nivån nåddes 1988 då andelen alkoholkonsumenter var 76 procent bland pojkarna och 73 % bland flickorna.⁷ (se bilaga 2)

Sedan 1971 gör CAN (Centralförbundet för alkohol – och narkotikaupplysning) årliga undersökningar om ungdomars alkohol och drogvanor som är riksrepresentativa i år 9. Under 1990 – talets första hälft var det en uppgång av alkoholkonsumtionen bland ungdomar över lag. Antalet alkoholkonsumenter för pojkar var 1996 80 % och för flickor 79 %⁸ År 2004 är andelen konsumenter för pojkar 69 % och för flickor 73 %.⁹ (se bilaga 2)

När det gäller flickornas alkoholkonsumtion år 9, så har den inte ändrats sedan mitten av 1990 – talet. I början av 1990 – talet ökades flickornas konsumtion av folköl, starköl och sprit. Flickorna ökade sin konsumtion av folköl fram till 1995. Under de senaste åren har dock konsumtionen av folköl minskat för båda könen. Konsumtionen av starköl minskade för både flickor och pojkar under 1990 – talets slut. 2001 – 2002 ökade pojkarna sin konsumtion av starköl men sedan minskade andelen igen. Flickornas värden var konstanta men under de senaste fyra åren har konsumtionen av starköl hos flickorna minskat. Konsumtionen av sprit har minskat hos både flickor och pojkar sedan år 2000. Andelen ungdomar som brukar dricka större mängder vin (60 cl eller mer) har minskat bland pojkarna sedan början av 1990-talet. En minskning av vindrickandet skedde hos flickorna först under mitten av 1990- talet. Här är en översiktlig tabell över andelen alkoholkonsumenter i årskurs 9 uppdelat efter kön.

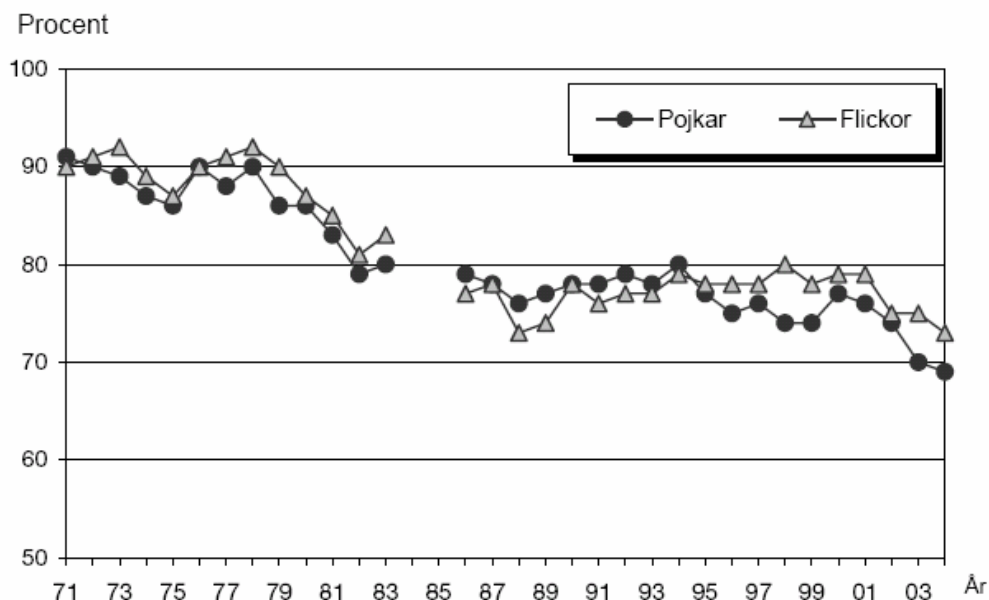
⁷ Ibid.

⁸ Ibid.

⁹ Ibid.

Diagram 1.

Andelen konsumenter i årskurs 9 efter kön . 1971 – 2004.

Källa: Skolelevers drogvapor 2004, Centralförbundet för alkohol – och narkotikaupplysning, rapport nummer 84.

I diagrammet ¹⁰ ovan kan man se att flickornas konsumtion från 1995 överstiger pojkarnas totala alkoholkonsumtion. När det gäller gymnasiet i årskurs 2 så har också undersökningar gjorts på samma sätt som i år 9 på grundskolan. Den genomsnittliga totala årskonsumtionen mätt i liter 100 % alkohol beräknades ligga på 6,6 liter för pojkarna och 3,6 liter för flickorna. Det var betydligt mer än i årskurs 9 där motsvarande värden var 3,7 respektive 2,7 liter. ¹¹

En annan undersökning som gjorts av CAN visar alkoholkonsumtion för män och kvinnor från 1994-2003. Så här ser resultatet ut för ungdomarna.

¹⁰ www.can.se , skolelevers drogvapor 2004, årskurs 9. (hämtat 05 12 22)

¹¹ www.can.se, skolelevers drogvapor 2004, gymnasieundersökning år 2. (hämtat 05 12 22)

Tabell 3

Tabell T. Beräknad total årskonsumtion i liter ren alkohol (100%) efter kön, ålder och region. 1994–2003.

År	Totalt	Kön		Ålder			Region			
		Män	Kv	16–18	19–21	22–24	Storstad	Annanstad	Tätort	Glesbygd
1994	4,2	5,7	2,7	2,7	4,6	5,2	.	.	.	.
1996	4,9	6,9	2,7	3,4	5,7	5,5	5,5	5,1	3,9	4,3
1998	4,8	6,3	3,2	2,7	5,7	5,9	5,3	4,6	4,8	3,8
2003	5,2	7,1	3,3	3,8	5,9	6,1	5,9	5,0	4,9	4,3

Källa: Ungdomars drogvanor 1994-2004, Centralförbundet för alkohol – och narkotikaupplysning, rapport nummer 75.

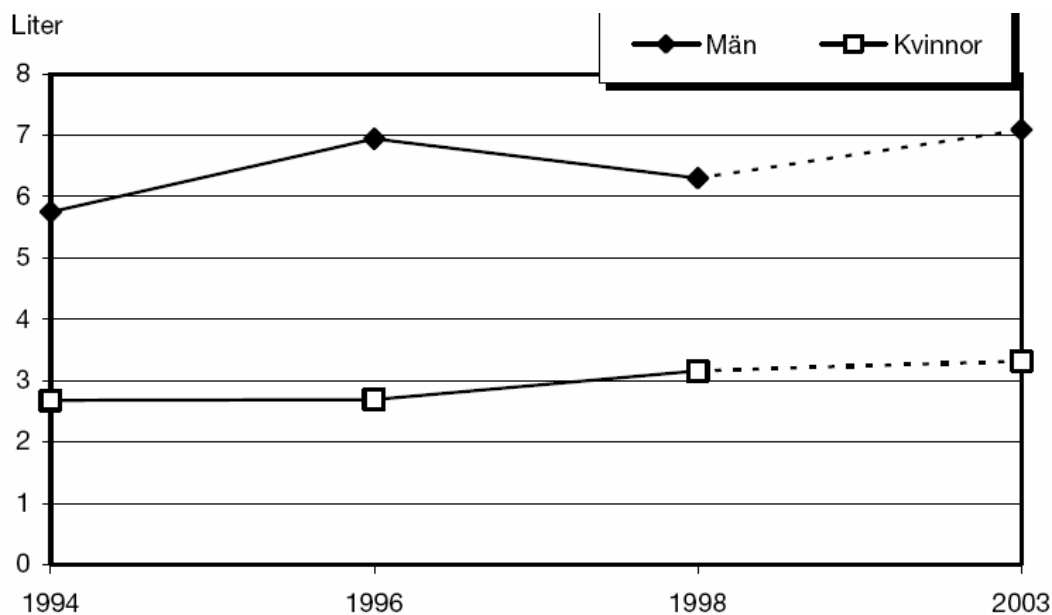
I den här tabellen¹² kan man se att alkoholkonsumtionen ökar hos både män och kvinnor. 2003 drack ungdomarna i snitt 5.2 liter ren alkohol i snitt jämfört med 1994 då ungdomarna drack 4.2 liter.

¹² www.can.se, Ungdomars drogvanor, rapport nummer 75. (hämtat 05 12 22)

I följande diagram visas den totala årskonsumtionen för ungdomar, män och kvinnor under åren : 1994, 1996, 1998 och 2003

Diagram 2.

Den beräknade årskonsumtionen av alkohol bland ungdomar 16-24 år räknat i ren alkohol (100 %), efter kön. 1994,1996,1998, och 2003. Den streckade linjen indikerar att 2003 års värden är beräknade utifrån något ändrade svarsalternativ. (observera att tidsskalan är bruten 1998 – 2003)

Källa: Ungdomars drogvvanor 1994-2004, Centralförbundet för alkohol – och narkotikaupplysning, rapport nummer 75.

Här ser man en trend uppåt av alkoholkonsumtionen hos ungdomarna från 1998 -2003.

Att alkoholkonsumtionen är på väg upp belyses av Sven Andréasson mfl. i sin boken ”Kris i alkoholfrågan” hur alkoholpolitiken har förändrats genom anpassning till EU. Författarna anser att den svenska alkoholpolitiken har försvagats genom anpassningen till EU. Därmed ökar risken för alkoholskador som på sikt också kan försämra den allmänna folkhälsan i Sverige. Det räcker inte med ökad information om alkoholens effekter när tillgängligheten ökar. Man måste arbeta internationellt, tillsammans med andra folkhälsokrafter för att gemensamt göra insatser för att minimera alkoholskadorna och samtidigt motverka den kommersiella alkoholindustrins mål att öka sina marknader i exempelvis Norden.¹³ Att den svenska så restriktiva alkoholpolitiken har påverkats genom medlemskapet i EU konstaterar även Eckard Kuhlhorn i boken ”Svenska alkoholvanor i förändring – Om utvecklingen fram till EU – medlemskapet.”¹⁴ Genom den ökande tillgängligheten av alkohol är det viktigt att följa med i utvecklingen om alkoholkonsumtionens storlek hos

¹³ Andréasson mfl , KRIS I ALKOHOLFRÅGAN, Tryck AB, Lund 2001: 29 ff.

¹⁴ Kuhlhorn, Eckard, Björ, Jill, Svenska alkoholvanor i förändring – Om utvecklingen fram till EU medlemskapet, Kristianstad, Sober förlag: 1998: 49

flickor och pojkar. Eckard Kuhlhorn pekar också på att det finns en skillnad mellan flickors och pojkars drickande, särskilt i övre tonåren där man kan se konstatera att pojkarna dricker mer än flickorna. Vidare inträffar flickornas biologiska och sociala mognad tidigare än pojkarnas vilket också påverkar alkoholbeteenden hos de båda könen.¹⁵

Stig - Jorgen Skog diskuterar i sin bok ” Samhällsproblem” om utbredningen av alkoholkonsumtionen i samhället. Han pekar på undersökningar som visar att hur mycket man dricker inte enbart är en persons fria val utan i mångt och mycket avgörs av den kultur som hon eller han lever i.¹⁶ Skog menar att alkoholkonsumtionen är en social aktivitet. Det är något vi lär oss och tillämpar tillsammans med andra människor. När den kulturella normen förändras så förändras den enskilde individen i samma riktning. Han pekar på att kulturens ”fuktighet” är en mycket viktig faktor när det gäller alkoholkonsumtionen d v s hur mycket man dricker. I länder där alkohol är lätt att tillgå och där själva alkohol användningen är en del av kulturen, finns det en stor risk att en person dricker mer än i ett land där alkoholen inte spelar så stor roll i vardagslivet.

5. Resultat

I denna enkätundersökning medverkar 61 elever från de olika program inriktningarna (se urval) på en gymnasieskola i Stockholm

I detta avsnitt presenteras och analyseras resultatet i förhållande till frågeställningarna som redovisas under syftet. Resultaten redovisas först hur alkoholkonsumtionen är för flickor och pojkar generellt. Därefter redovisas alkoholkonsumtionen för respektive programinriktning. Sedan redovisas exempel om det finns skillnader i alkoholvanor mellan de program där den dominerande andelen av elevunderlaget utgörs av flickor respektive pojkar. Till sist exemplifieras hur ofta, hur mycket och vad ungdomarna föredrar att dricka på de olika programmen. De sorter som tas upp är starköl, vin och sprit. Här har jag tagit fram de tydligaste exemplen för att belysa syftet och frågeställningarna. För att få en mer utförlig information, se diagram över resultaten på bilaga 3 .

5.1 Sammanfattning av resultat

Första frågan handlar om hur mycket alkohol ungdomarna konsumerar. När det gäller flickor och pojkar konsumerar de ungefär 75 % alkohol. Många flickor har ett regelbundet

---

¹⁵ Kuhlhorn mfl, *Svenska alkoholvanor i förändring*, Kristianstads boktryckeri AB: 51

¹⁶ Goldenberg, Ted, *Samhällsproblem*, Lund, Studentlitteratur: 2005: 394

nyttjande av alkohol 2 gånger i månaden eller oftare. Bland pojkarna är det nära hälften som dricker alkohol 2 gr/ månaden eller oftare. Tilläggas bör att flickorna har en grupp flickor som dricker så ofta som 1 gr/ vecka.

När det gäller alkoholkonsumtionen på respektive program kan konstateras att de flesta av eleverna dricker alkohol. Resultaten visar att det är fler på de praktiska programmen än på de teoretiska som konsumerar alkohol. Däremot varierar graden av drickande. I stora drag är det fler på de teoretiska programmen än på de praktiska som inte dricker. En stor grupp på Teknikprogrammet dricker alkohol 2 gr/ månad eller oftare. På de båda teoretiska programmen dricker ca 30 % alkohol ibland, 2-6 gr/år. På Omvårdnadsprogrammet är det 36 % som dricker 2 gr i månaden eller oftare. Noteras kan att 18 % av denna grupp nyttjar alkohol 1 gr/ vecka. På Byggprogrammet dricker 66 % alkohol 2 gr/ månad eller oftare.

När det gäller skillnader i alkoholvanor där den dominerande andelen av elevunderlaget utgörs av flickor eller pojkar kan noteras att det finns en stor skillnad i starkölskonsumtion och vinkonsumtion mellan Omvårdnadsprogrammet och Byggprogrammet . På Omvårdnadsprogrammet konsumerar de flesta eleverna vin och betydligt oftare i jämförelse med Byggprogrammet. På Byggprogrammet dricker man både mer starköl och mer frekvent än på Omvårdnadsprogrammet. Man kan notera att en liten grupp på Omvårdnadsprogrammet dricker starköl 1 gång/ vecka.

Ungdomarna på Teknikprogrammet och Byggprogrammet dricker mycket starköl. På Byggprogrammet dricker dock eleverna både mest starköl och oftast. Dock dricker en liten grupp på Teknikprogrammet 8 burkar starköl.

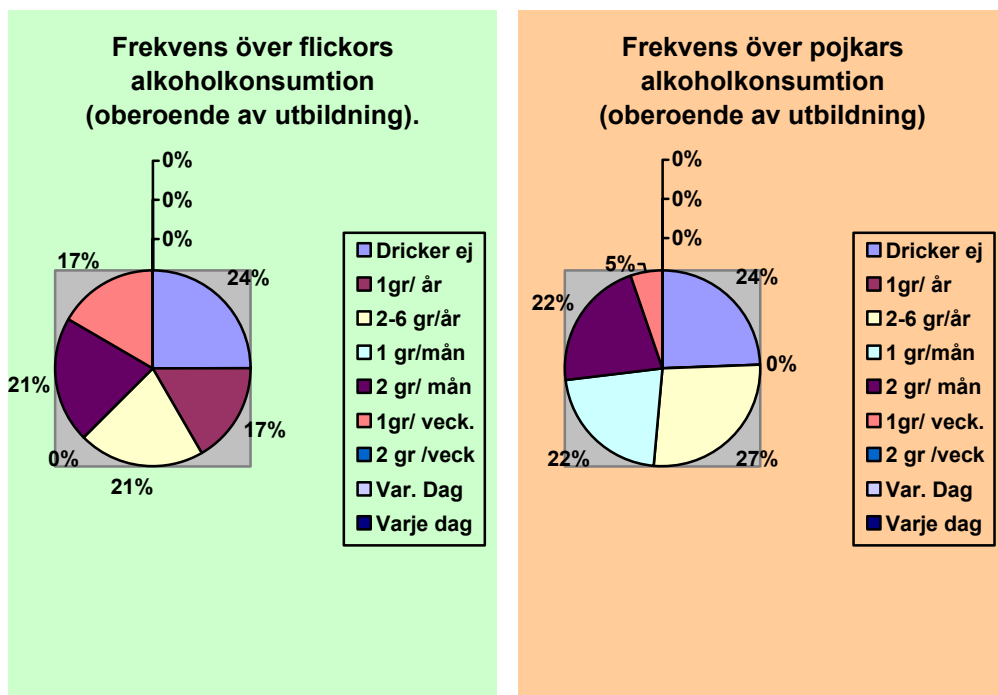
På Teknikprogrammet dricker 65 % av eleverna sprit. Detta kan jämföras med Byggprogrammet. Här dricker 83 % av eleverna sprit. På båda programmen dricker man sprit men på Byggprogrammet dricker man mer frekvent och större mängder sprit per gång i jämförelse med Teknikprogrammet.

Vad vinkonsumtionen anbelangar så kan man konstatera att 73 % på Omvårdnadsprogrammet dricker vin. På Estetiska programmet dricker 44 % vin . När det gäller hur ofta de dricker så konsumerar man vin oftare på Omvårdnadsprogrammet än på Estetiska programmet.

5.2 Skillnader i flickors och pojkars alkoholvanor generellt

Diagram 3.

I följande diagram redovisas hur ofta flickor och pojkar konsumerar alkohol generellt

Källa: Se enkät fråga 11, se bilaga 1.

De flesta av flickorna 76 % konsumerar alkohol. 38 % har ett regelbundet nyttjande av alkohol 2 gånger i månaden eller oftare. 21 % dricker ibland dvs 2-6gr/ år. Även 76 % av pojkarna dricker alkohol. Närmare hälften av pojkarna dricker alkohol 2 gr/ månaden eller oftare. Flickorna har en så stor andel som 17 % som dricker ofta (1 gr/ vecka) jämfört med pojkarnas 5 %.

I enkäten ställdes också en öppen fråga om flickors och pojkars inställning till alkohol. Några vanliga svar hos flickorna var här att: ” Man ska dricka för att det är gott och trevligt” och ” Man ska inte överdriva” Vanliga svar hos pojkarna var att ” Man blir modig av alkohol”, ” Kul att supa”, ” det är inte ens eget val att supa eller inte” (se enkät, fråga 27 a, bilaga 1)

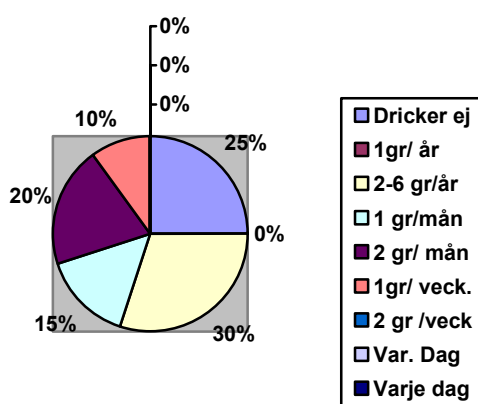
5.3 Skillnader i alkoholkonsumtion mellan de olika programinriktningarna

Diagram 4

Nedan redovisas hur ofta ungdomarna konsumerar alkohol på respektive programinriktning.

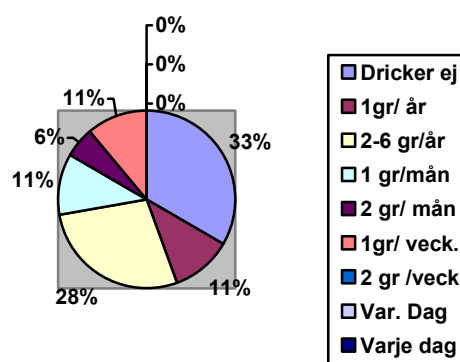
Teknik (teoretiskt)

11. Hur ofta dricker du alkohol?

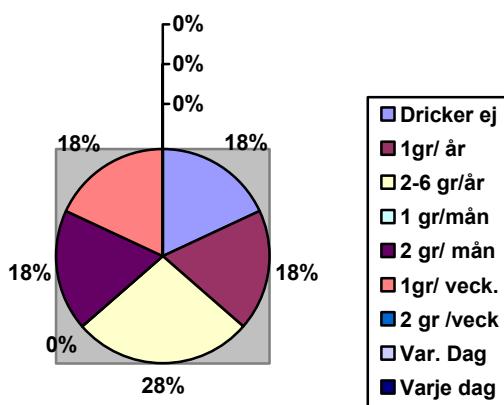
Estet (teoretiskt)

11. Hur ofta dricker du alkohol?

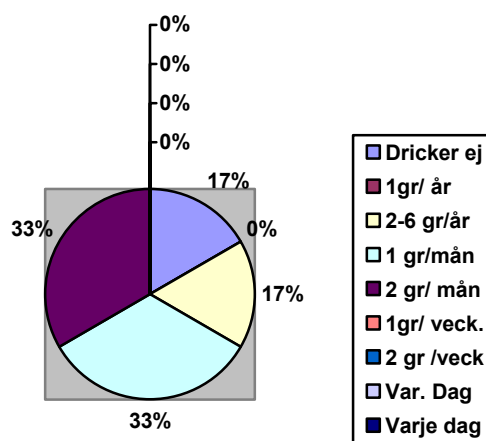
Omvårdnad (praktiskt)

11. Hur ofta dricker du alkohol?

Bygg (praktiskt)

11. Hur ofta dricker du alkohol?

Källa: Se fråga 11, bilaga 1.

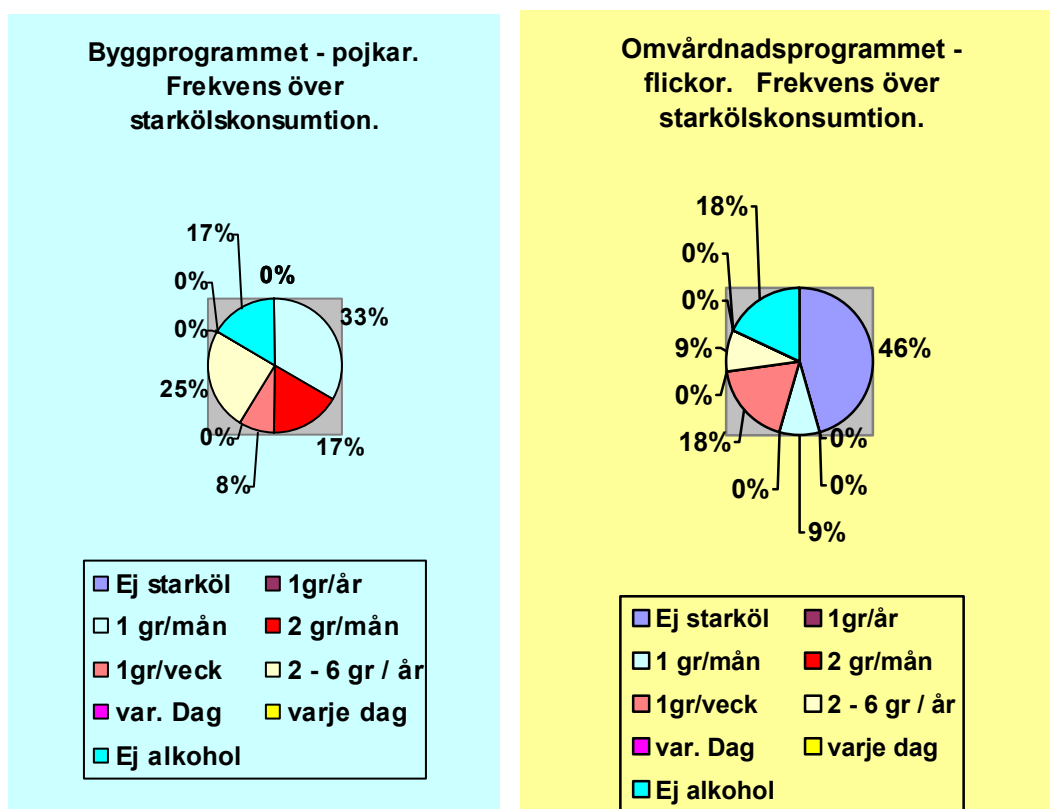
Om man först ser på resultaten när det gäller hela alkoholkonsumtionen beträffande de fyra klasserna, dricker som redovisas i diagrammen, de flesta av eleverna alkohol. Däremot varierar graden av drickande. I stora drag är det fler på de teoretiska programmen än på de praktiska som inte dricker. 25 % eller mer dricker inte alkohol alls. På de praktiska programmen är det ungefär 20 % som inte dricker alls. 45 % på teknikprogrammet dricker alkohol 2 gr/ månad eller oftare. Motsvarande siffra på estetprogrammet är 28 %. På de båda teoretiska programmen dricker ca 30 % alkohol ibland, 2-6 gr/år.

På omvårdnad är det 36 % som dricker 2 gr i månaden eller oftare. Noteras kan att 18 % av denna grupp nyttjar alkohol 1 gr/ vecka. 28 % dricker alkohol 2-6 gr/ år. På Byggprogrammet dricker 66 % alkohol 2 gr/ månad eller oftare. 17 % dricker alkohol 2-6 gr/år.

5.4 Skillnader i alkoholvanor där den dominerande andelen utgörs av pojkar respektive flickor

Diagram 5

Följande diagram visar hur ofta flickor och pojkar på Omvårdnadsprogrammet (endast flickor) respektive. Byggprogrammet (endast pojkar) konsumerar starköl.

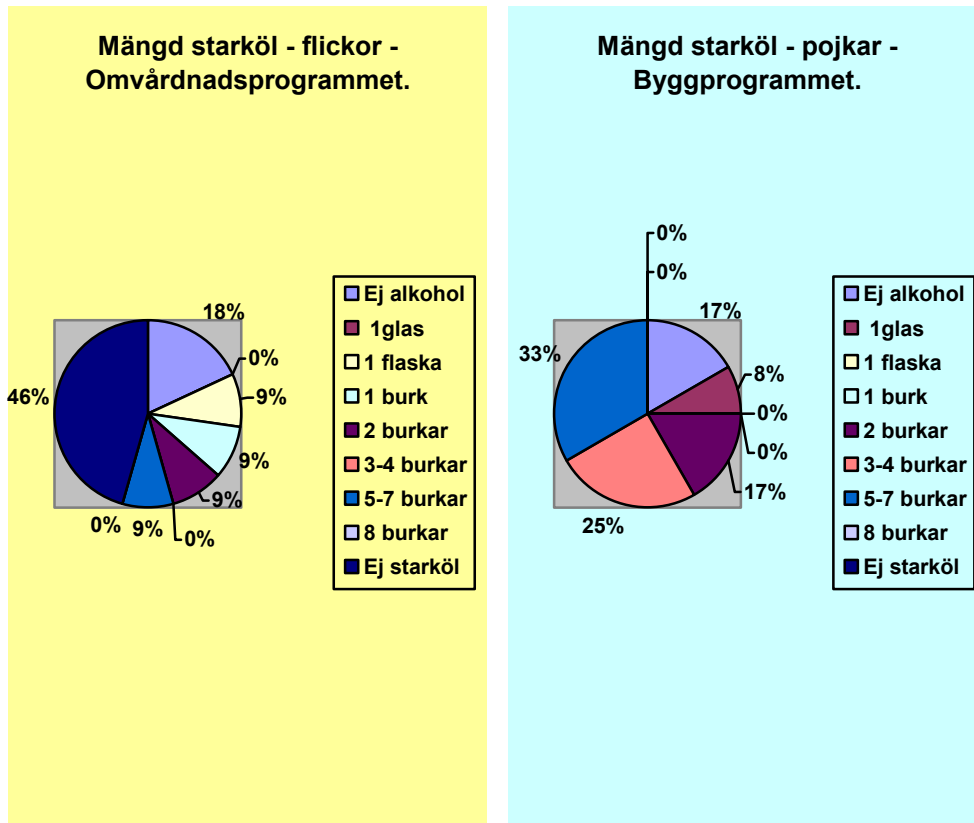

Källa: se enkät fråga 14, bilaga 1.

Den största andel av starkölskonsumtion finner man på Byggprogrammet där 58 % dricker 2 gr/ månad eller oftare. På Omvårdnadsprogrammet dricker inte flickorna större mängder men en grupp av flickorna på Omvårdnadsprogrammet, 18 % konsumerar starköl 1 gr/veckan .

Diagram 6.

Följande diagram visar hur mycket starköl flickor och pojkar dricker på Omvårdnadsprogrammet respektive Byggprogrammet.

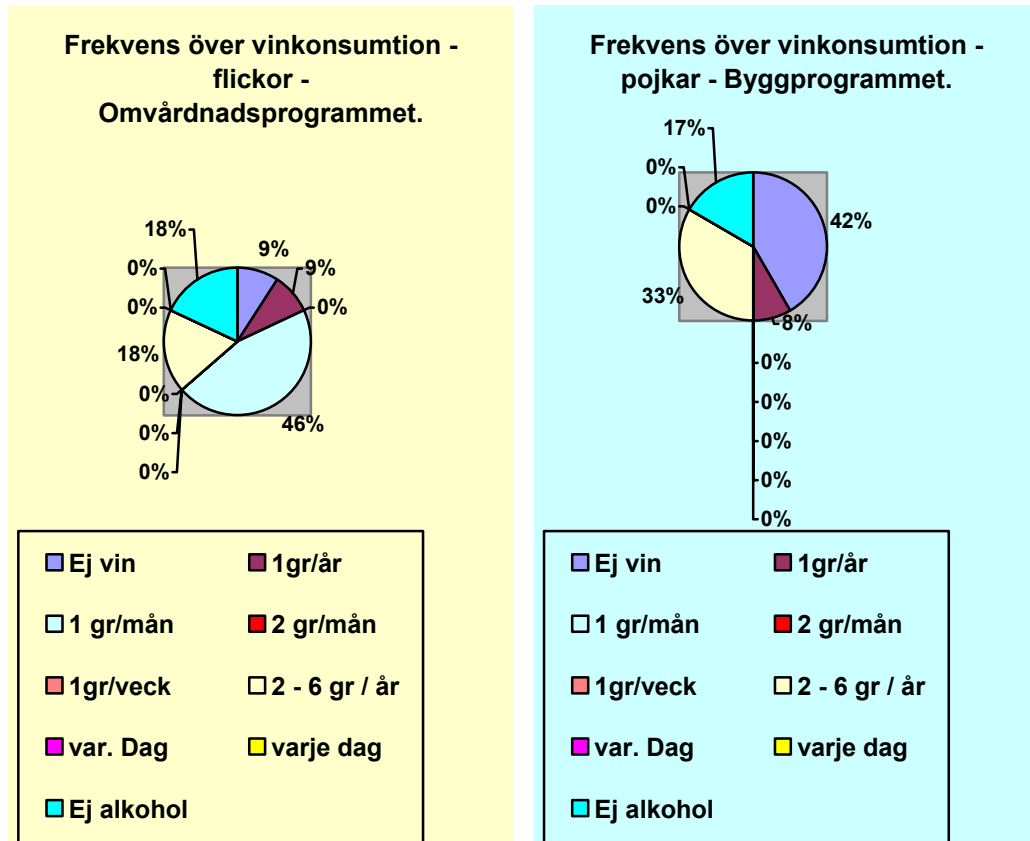

Källa: se enkät fråga 15, bilaga 1

På Omvårdnadsprogrammet dricker 36 % starköl. På Byggprogrammet dricker 83 % starköl 33 % av eleverna på Byggprogrammet dricker 5-7 burkar starköl. Motsvarande siffra på Omvårdnadsprogrammet är 9 %.

Diagram 7

Här följer diagram som visar resultaten av hur ofta flickor och pojkar konsumerar vin på Omvårdnadsprogrammet och Bygg programmet.

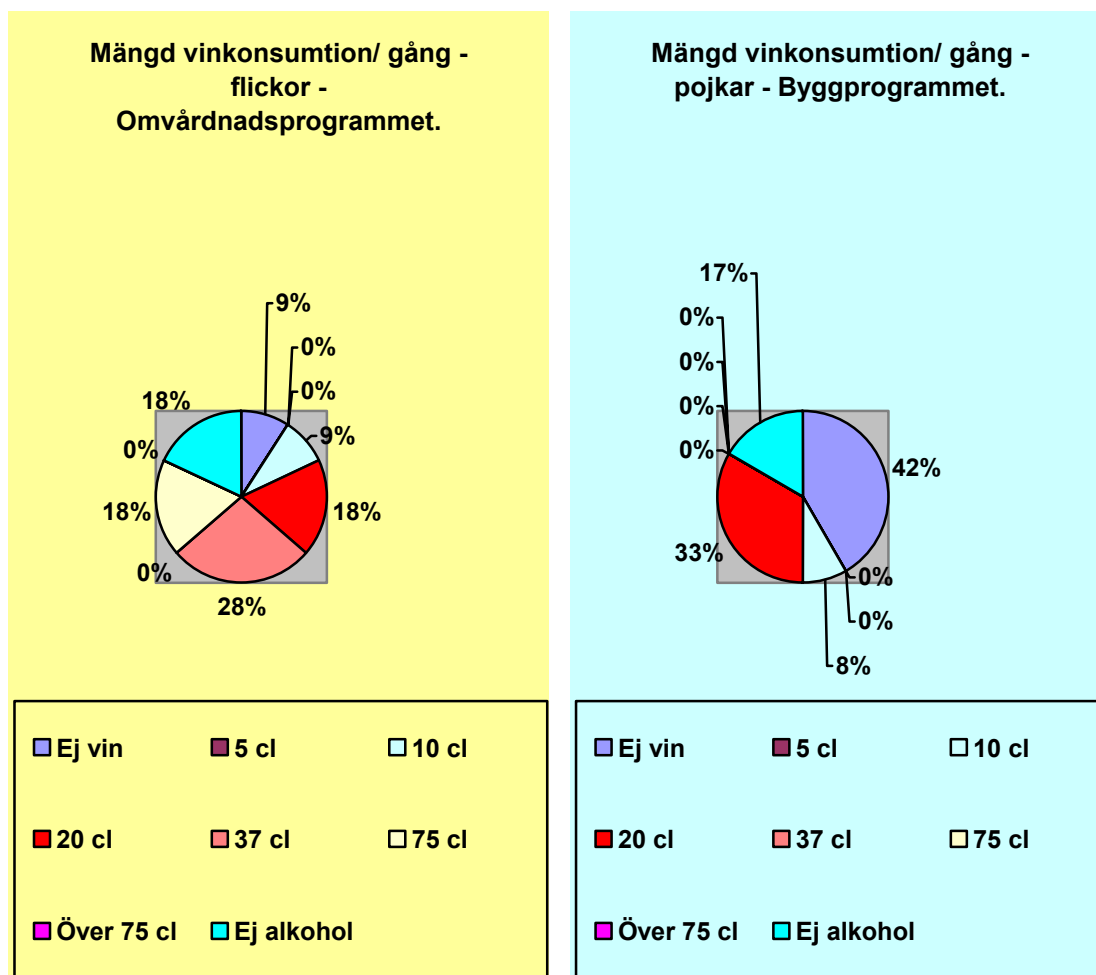
Källa: se enkät fråga 18, bilaga 1.

På Omvårdnadsprogrammet dricker 74 % vin. De flesta 46 % dricker 1 gr/ månad. På Byggprogrammet 41 % vin. Den största gruppen, 33 % utgör de som dricker 2-6 gr/år.

Diagram 8

I följande diagram redovisas resultaten för hur mycket flickor och pojkar dricker per tillfälle för Omvårdnadsprogrammet och Byggprogrammet.

Källa: se enkät fråga 19

På Omvårdnadsprogrammet dricker 73 % vin. 64 % dricker 20 cl eller mer. På Byggprogrammet dricker 41 % vin. 33 % dricker 20 cl.

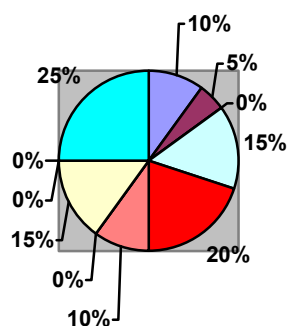
5.5 Hur ofta, hur mycket och vad dricker ungdomarna på respektive program.

Diagram 9

Följande diagram exemplifierar hur ofta eleverna dricker starköl inom Teknik och Byggprogrammet.

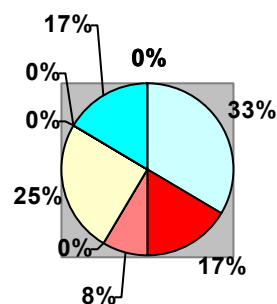
Teknikprogrammet

14. Hur ofta dricker du starköl?

Byggprogrammet

14. Hur ofta dricker du starköl?

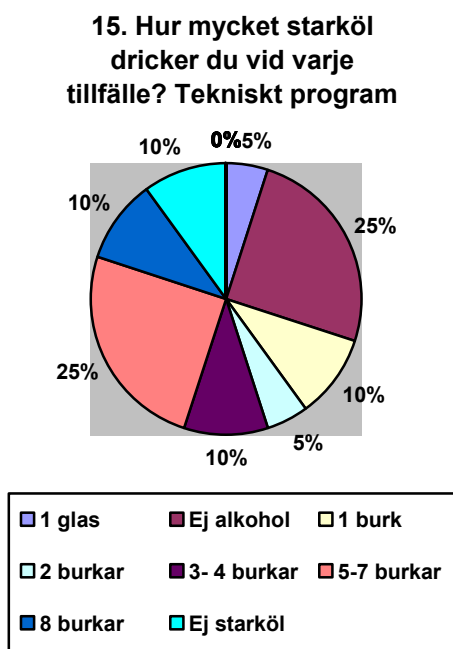
Källa: Se enkät fråga 14.

På Tekniskt program dricker 65 % starköl. På Byggprogrammet konsumerar alla i den alkoholdrickande gruppen starköl det vill säga 83 %. Byggprogrammet dricker 58 % starköl 2 gr/ månad eller oftare. På Teknik dricker 45 % starköl 2 gr/ månad eller oftare.

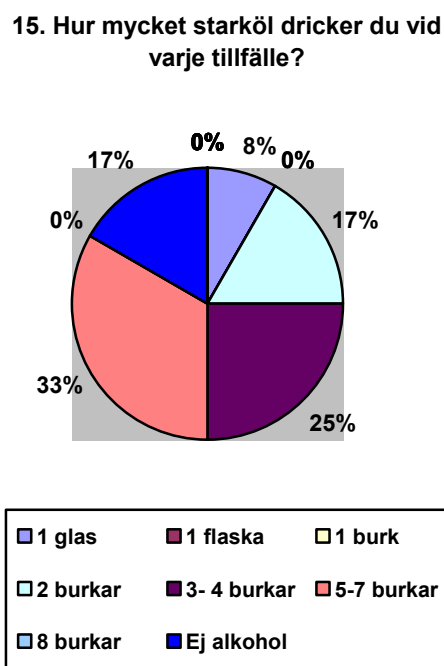
Diagram 10

Här nedan följer resultaten av hur mycket starköl eleverna dricker på Teknikprogrammet och Byggprogrammet.

Teknikprogrammet

Byggprogrammet

Källa: se enkät fråga 15.

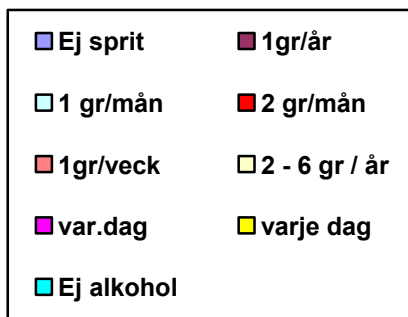
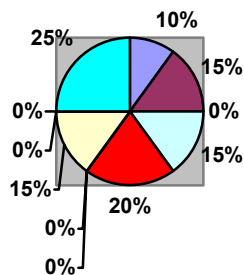
På Teknikprogrammet dricker den största gruppen, 33 % 5 – 7 burkar starköl. Dock är det 10 % som dricker 8 burkar starköl. På Byggprogrammet dricker 75 % 2 – 7 burkar starköl. Som framgår av diagrammet konsumerar eleverna på Byggprogrammet mer starköl än på Teknikprogrammet.

Diagram 11

Diagrammen nedan visar hur ofta ungdomarna dricker sprit på respektive programinriktning.

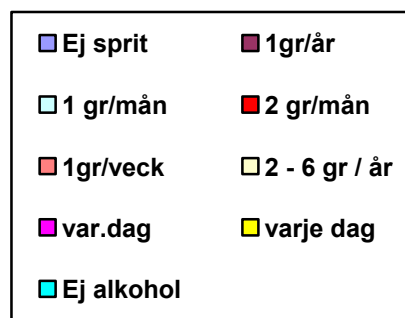
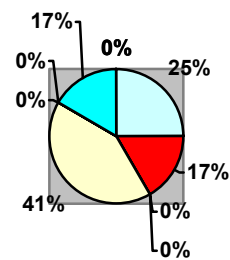
Teknikprogrammet

20 Hur ofta brukar du dricka sprit?

Byggprogrammet

20. Hur ofta brukar du dricka sprit?

Källa: Se enkät fråga 20, se bilaga 1.

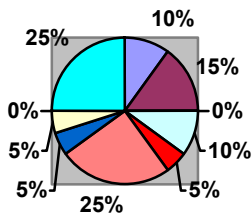
65 % dricker sprit på Tekniskt program. 35 % dricker 1 gr/ månad eller oftare. 15 % dricker sprit 2 – 6 gr/ år hos Tekniska programmet. På Byggprogrammet dricker 83 % sprit. 42 % dricker 1 gr/ månad eller oftare. 41 % dricker sprit 2 – 6 gr/ år.

Diagram 12

Nedanstående diagram visar hur mycket ungdomarna dricker/ tillfälle på Teknikprogrammet och Byggprogrammet.

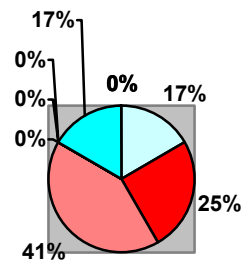
Teknikprogrammet

21. Hur mycket sprit dricker du vid varje tillfälle?
Tekniska programmet

Byggprogrammet

21. Hur mycket sprit dricker du vid varje tillfälle?
Byggprogrammet.

Ej sprit	4 cl	6 cl	Ej sprit	4 cl	6 cl
12 cl	18 cl	70 cl	12 cl	18 cl	70 cl
Över 70 cl	Ej alkohol		Över 70 cl	Ej alkohol	

45 % av eleverna på Tekniskt program dricker 40 cl eller mer. 35 % dricker 12 cl eller mer. 66 % av eleverna på Byggprogrammet dricker 12 cl eller mer.

Källa: se enkät fråga 21, bilaga 1.

Diagram 13

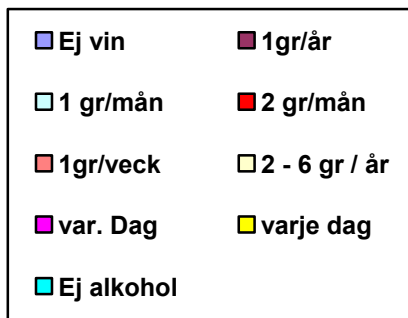
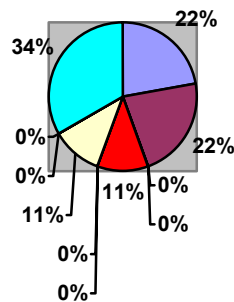
Följande resultat exemplifierar hur ofta flickor och pojkar konsumerar vin på Omvårdnadsprogrammet och det Estetiska programmet

Omvårdnad

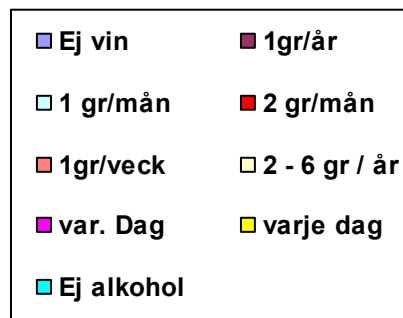
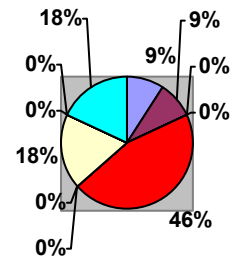
Estetiskt program

18. Hur ofta brukar du dricka vin?

Estetiska programmet

18. Hur ofta brukar du dricka vin?
Omvårdnadsprogrammet

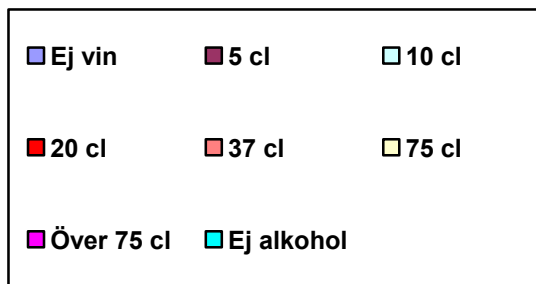
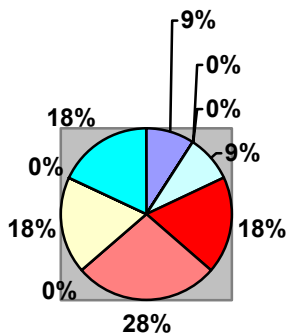
Se enkät fråga 18, bilaga 1.

Som man kan se ovan så dricker 73 % på Omvårdnadsprogrammet vin och 44% vin dricker vin på Estetiska programmet.. De flesta 22 % dricker 1 gr/ år. Övriga 32 % dricker 2-6 gr/ år eller 2 gr / månad. På Omvårdnadsprogrammet dricker 73 % vin. Den största gruppen, 46 % dricker vin 2 gr/ månad. Noteras kan att 18 % dricker 75 cl.

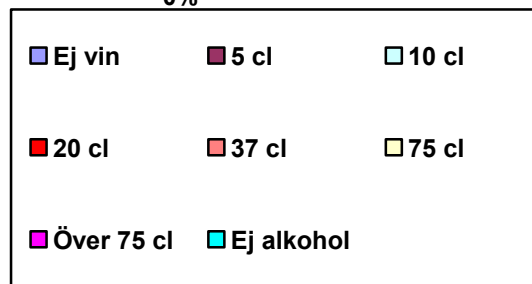
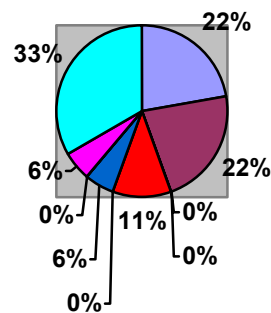
Diagram 14

Här följer diagram som exemplifierar resultaten av alkoholintag på nedanstående program.

Hur mycket vin dricker du vid varje tillfälle?
Omvårdnadsprogrammet.

Hur mycket vin dricker du vid varje tillfälle? Estetiska programmet.

Källa: Se enkät fråga 19

23 % på Estetiska programmet dricker 20 cl eller mer. På Omvårdnadsprogrammet dricker 73 % vin. 64 % av dessa dricker 20 cl eller mer/tillfälle.

6. DISKUSSION

Syftet med denna uppsats har varit att få en uppfattning om alkoholkonsumtionen på en av Stockholm gymnasieskolor hos fyra stycken klasser. Jag har undersökt om det är någon skillnad beträffande alkoholkonsumtionen hos ungdomar på de teoretiska programmen och de yrkesinriktade programmen. Flickors alkoholvanor jämfört med pojkars alkoholvanor oavsett utbildning redovisas också samt om det finns skillnader i alkoholvanor mellan de program där den dominerande andelen av elevunderlaget utgörs av flickor respektive pojkar. Genom att fråga hur ofta, hur mycket samt vad de dricker får man en uppfattning om ungdomars alkoholvanor.

När det gäller flickor och pojkars alkoholvanor kan man konstatera att både flickor och pojkar nyttjar alkohol. Både flickor och pojkar nyttjar även alkohol frekvent men det finns en mindre grupp flickor som dricker alkohol så ofta som 1 gång/vecka. När man ser överlag på olika program där det finns ett elevunderlag som är kvinnlig eller manligt belyses i resultatdelen Omvårdnadsprogrammet som enbart består av flickor och Byggprogrammet som enbart består av pojkar. I resultatet belyses skillnaderna mellan programmen beträffande starköl och vin. Den största andel av starkölskonsumtion finner man på Byggprogrammet medan flickorna på Omvårdnadsprogrammet inte dricker några större mängder starköl. På Omvårdnadsprogrammet konsumerade de flesta flickorna vin. Många av flickorna konsumerade vin 1 gr/ månad. Vad denna skillnad beror på är svårt att säga men hos flickorna så nyttjas alkohol i sociala funktioner. Flickorna ligger före i sin sociala mognad jämfört med pojkarna och de träffas ofta för att samtala. När pojkarna dricker festar de mer rejält. Själva synen på funktionen av alkohol kan vara en orsak till att flickorna dricker oftare fast mindre och pojkarna dricker mindre ofta men däremot förtär mer alkohol vid varje tillfälle. Eckard Kuhlhorn konstaterar i boken Svenska alkoholvanor i förändring att skillnader mellan flickors och pojkars drickande kan man se i övre tonåren där pojkarna dricker mer än flickorna. Vidare inträffar flickornas biologiska och sociala mognad tidigare än pojkarnas vilket också påverkar alkoholbeteenden hos de båda könen.¹⁷

Som resultaten visar (se diagram 6) så konsumerar 3/4 av både flickorna och pojkarna alkohol. På frågan om vilken attityd de har till alkohol i enkäten svarar flickorna ofta att de tycker om ”vin som sällskapsdryck”. Andra vanliga svar hos flickorna var att ”Man ska dricka för att det är gott och trevligt” och ” Man ska inte överdriva”. Vanliga svar hos pojkarna var att ” Man blir modig av alkohol”, ” Kul att supa” ” det är inte ens eget val att supa eller inte. (se enkät fråga 27 a). Det sista citatet kan man bara spekulera kring om man inte själv bestämmer över hur mycket man dricker. Kan det vara så att det finns ett gruppsytryck hos pojkar där man hänger på någons attityd att det är positivt att dricka. Man får en känsla av att det kan vara en slags tävling som i citatet att det är ”Kul att supa” och att man blir modig. Frågan om gruppsytryck(om det finns) hos pojkar skulle vara intressant att analysera vidare i en större undersökning. Eckard Kuhlhorn lyfter fram något intressant

---

¹⁷ Kuhlhorn mfl, *Svenska alkoholvanor i förändring*, Kristianstads boktryckeri AB: 51

utifrån en norsk undersökning från 1989 om hur män och kvinnor påverkar varandra i en parrelation med avseende på alkoholvanor. När man gjorde en direktobservationsstudie på studentpubbar så fann man att män i grupper där kvinnor ingick drack mindre än i grupper av enbart män. Kvinnor i könsblandat sällskap drack även mer än om det enbart var kvinnor.

Det är intressant att jämföra de två teoretiska programmen och de två praktiska programmen. På de praktiska inriktningarna dricker eleverna mer alkohol än på de teoretiska inriktningarna, se diagram 7. Vad det kommer sig är svårt att säga men enligt enkäten är det fler föräldrar som har grundskola eller som bäst gymnasial utbildning på de praktiska programmen om man jämför med de teoretiska programmen där det var vanligare att föräldrarna hade akademisk utbildning. Det är fler föräldrar som har en praktisk yrkesbakgrund hos de elever som har valt Omvårdnadsprogrammet eller Byggprogrammet i denna undersökning. Dessa elever kommer ut i arbetslivet tidigare liksom föräldrarna också gjorde och kommer betydligt tidigare in i vuxenvärlden där man tjänar sina egna pengar. Även att bruka alkohol kan vara en del av ett vuxet beteende som dessa elever i så fall får tillträde till tidigare. (se bilaga 3)

Ett annat resultat som här bör belysas är att många på Tekniska programmet och Byggprogrammet dricker sprit. Störst andel av spritdrickande elever hade dock Byggprogrammet, se diagram 14. På Estetiska programmet och Omvårdnadsprogrammet dricker man en del vin. Störst andel av vindrickande elever hade Omvårdnadsprogrammet. De som skiljer sig här är att både Teknikprogrammet och Byggprogrammet är manligt dominerade medan Estetiska programmet och Omvårdnadsprogrammet är kvinnligt dominerade. Att kvinnor och män har ett differentierat alkoholmönster kan man se om man går tillbaka till 1900 – talets början och framåt. Här var nyckeln till inköp av sprit och vin den så kallade motboken. Motboken varade från 1919 – 1955. Många av de kvinnor som var gifta kunde inte köpa vin och sprit eftersom de kunde delta i mannens inköp. Av kvinnorna med motbok hade endast en knapp tiondel en tilldelning som motsvarade 1 liter sprit per månad. Denna diskriminering mot kvinnorna gjorde att deras konsumtion av alkoholdrycker var mycket begränsad fram till motbokens avskaffande.¹⁸ Från 1955 och fram till idag har kvinnorna framförallt under det senaste två decennierna bidragit till att den totala vin och ölkonsumtionen har stigit i relation till spritkonsumtion (som minskat). När mellanölet försvann och inte längre fick säljas i livsmedelsbutikerna 1977 sjönk ölkonsumtionen, och vinet flyttade fram positionerna ytterligare.¹⁹ Lennart Johansson skriver i en artikel i *Forskning & Framsteg*: ”*Brännvin har alltid varit en övervägande manlig dryck. Att kvinnorna ökade sin alkoholkonsumtion under efterkrigstiden, framför allt de senaste två decennierna, har bidragit till att vin- och ölkonsumtionen stigit i relation till spritkonsumtionen.*”²⁰ Konsumtionsförändringen berodde på att man reste utomlands och därmed tog efter ett europeiskt

---

¹⁸ Kuhlhorn mfl, *Svenska alkoholvanor i förändring*, Kristianstads boktryckeri AB: 51 ff.

¹⁹ Johansson, Lennart, *Forskning och framsteg*, nr 1. Källa: Försäljning av sprit, vin och öl 1861 – 1997.

²⁰ Ibid.

dryckesmönster. Vidare har en ökad utbildningsnivå bidragit till en mer ”förfinad” dryckeskultur och livsstil där de alkoholsvagare alternativen har tagit över brännvinets position som festdryck.²¹

Gällande vad flickor och pojkar dricker så är som framgår av uppsatsen starköl betydligt vanligare hos pojkar än hos flickor. Som resultatet visar nyttjar pojkarna starköl i större utsträckning än flickorna. I Sverige har det genom tiderna odlats säd, som blivit öl och sprit. Ölkulturen har alltid varit stark – särskilt i arbetarklassen. Att nyttja alkohol har varit ett manligt attribut historiskt sett. Männen arbetade ofta mycket fysiskt men tog sig gärna öl och sprit (som nämnts ovan) när helgen kom för att orka med vardagens slit. Kvinnans plats var hemmet och de kom vanligen inte i kontakt med alkohol. Från 1930 – och 1940 – talet och framåt utrustades dansbanor och nöjesställen med restauranger som hade utskänkningstillstånd där ungdomar samlades för att roa sig. Därmed ökade tillgängligheten för även kvinnor att konsumera alkoholdrycker.

Eckard Kuhlhorn pekar på att undersökningar har gjorts av TEMO om vilka drycker som är de mest alkoholintensiva. Han går tillbaka till Temos undersökning 1978 där man gjorde en undersökning om hur ofta förekommande under en fyra veckors period män och kvinnor drack minst 6 burkar öl, en och en halv flaska vin eller en halv flaska sprit. När det gäller resultatet för de manliga alkoholkonsumenterna var resultatet att de dryckessorter som här hade betydelse kom sprit konsumtionen i första hand, sedan ölkonsumtionen medan vinet hade en ovidkommande betydelse. När det gäller de kvinnliga konsumenterna var det ett liknande resultat. Här var spriten det vanligaste förekommande, sedan kom öl och sist vinet. Man får observera att vinet tillkom som en statistisk signifikant faktor hos kvinnorna. Det man säkert kan säga är att ölet har större betydelse som berusningsdryck än vinet.²²

14 år senare genomfördes en liknande undersökning som 1978. Skillnaden i denna undersökning är för kvinnorna att vinet spelar den största rollen som berusningsdryck, i andra hand kommer ölet och i tredje hand kommer spriten. För männen har ölet den största betydelsen, i andra hand spriten och i tredje hand vinet.²³

Om man jämför dessa resultat med min undersökning med avseende på kön, stämmer resultatet väl in i bilden av att flickor/kvinnor föredrar vin framför öl medan pojkar/män föredrar öl som berusningsdryck.

När det gäller sprit så konsumerar 66 % på byggnadsprogrammet 12 – 18 cl sprit. Motsvarande siffra för flickorna på Omvårdnadsprogrammet är 45 % . Man kan alltså konstatera att både flickor och pojkar konsumerar en stor mängd sprit på de praktiska programmen (12 – 18 cl sprit per tillfälle). Detta stämmer väl överens med CAN:s

---

²¹ Ibid.

²² Kuhlhorn mfl, *Svenska alkoholvanor i förändring*, Kristianstads boktryckeri AB: 60

²³ Kuhlhorn mfl, *Svenska alkoholvanor i förändring*, Kristianstads boktryckeri AB: 61

undersökning som genomfördes 2004 om drogvanor. För pojkarna på gymnasiet utgjorde starkölskonsumtionen 46 procent och spritkonsumtionen 33 procent av den totala alkoholkonsumtionen.

Den vanligaste drycken bland flickorna var sprit som svarade för 35 procent av årskonsumtionen medan blanddrycker och starköl utgjorde 22 respektive 26 procent.

Sammanfattningsvis kan man urskilja tre intressanta resultat från undersökningen. Det första visar att flickor och pojkar har olika alkoholbeteenden. De tydligaste är att flickorna dricker mindre per tillfälle än pojkarna men oftare. Det andra viktiga resultatet är att alkoholbeteendet mellan de sociala grupper för de studenter som går på praktiskt program och teoretiskt program skiljer sig åt. Gymnasister på yrkesprogrammen dricker mer och oftare än gymnasister på de teoretiska programmen. Det tredje resultatet är att pojkar respektive flickor visar sig konsumera olika typer av alkohol. Medan flickor i första hand dricker vin, därefter sprit och i sista hand öl dricker pojkar öl, därefter sprit och i sista hand dricker man vin.

I uppsatsens bakgrund framkommer under stycket ”Aktuella undersökningar”, att konsumtionen har varit ökande de senaste femåren bland ungdomar och trenden pekar mot en fortsatt ökad konsumtion, vad beror denna utveckling på? Sven Andreasson m.fl. belyser i sin bok ”Kris i alkoholfrågan” att Europa är den del av världen där alkoholdrycker är starkast förankrade i traditioner och levnadsvillkor. Unionens vinpolitik går ut på att öka produktionen och se till att konsumenterna får tillgång till vin till låga priser. Författarna betonar att EU subventionerar vinodling i likhet med annan jordbruksproduktion. EU har ett socialt aktionsprogram men det ägnas åt drogmisbruk och rökning. Författarna anser att man utesluter alkoholproblematiken och att det nu är viktigt att Sverige arbetar med de grupper inom som kan påverka beslut för en bättre välfärd inom EU.²⁴ Genom inträdet i EU har det skett en förändring när det gäller alkoholpolitikens område genom att den tillåtna mängden alkohol som får föras in för privat bruk utan att beskattats har höjts. Konsumenten betalar naturligtvis skatt i Tyskland, Danmark o s v, fast lägre, när man handlar. Den praktiska betydelsen av detta är att privatpersoner kan åka till Danmark eller Tyskland och föra in obegränsade mängder alkohol under förevändningen att det är för ”privat bruk”. Detta har i sin tur lett till en ökad svart marknad som till stor del vänder sig till ungdomar då de inte får handla på systembolaget. Effekten blir att tillgängligheten av alkohol ökar för ungdomar i åldern 15 – 20 år, de år som ungdomar grundlägger sitt alkoholbeteende och är lättpåverkade. Följdverkningar för samhället blir fler alkoholister med alla kostnader som det medför. Detta är ett problem som är svårlöst eftersom den ökade mängden alkoholdryck kommer av gränshandeln i kombination med ökade införselkvoter. Detta i sin tur innebär att staten går miste om skatteintäkter. Ole – Jorgen Skog pekar på att kulturens ”fuktighet” är en mycket viktig faktor när det gäller alkoholkonsumtionen d v s hur mycket man dricker. I länder där alkohol är lätt att tillgå och där själva alkoholanvändningen är en del av kulturen, finns det en stor risk att en person disponerande av alkohol kan bli högre och därmed mer riskabel än i ett land där alkoholen inte spelar samma roll i vardagslivet.²⁵

---

²⁴ Andréasson mfl , KRIS I ALKOHOLFRÅGAN, Tryck AB, Lund 2001:29 ff.

²⁵ Goldenberg, Ted, *Samhällsproblem*, Lund, Studentlitteratur: 2005: er förlag: 1998: 416 ff.

I denna uppsats har det framkommit en del intressanta resultat som skulle kunna bekräftas/ avslås genom en större undersökning. Undersökningen i denna uppsats omfattar endast fyra klasser på en och samma skola. Därför ska undersökningen ses som en fallstudie.

Hur kan man använda kunskapen som framkommit ur undersökningens resultat? Ur alkoholforskningsperspektiv är detta intressant eftersom gymnasister/ skolungdomar ofta betraktas som en homogen grupp, vilket de enligt denna undersökning inte är. Med denna ökade kunskap om ungdomars alkoholbeteende skulle man bättre kunna rikta information och insatser där de som bäst behövs. Som exempel kan nämnas olika grupper av elever, föräldrar samt politiker.

Referenser

Andréasson, Sven mfl. (2001), *Kris i alkoholfrågan; nya villkor för folkhälsa och välfärd*, Hjalmarsson & Högberg, Stockholm

Bell, Judith (2000), *Introduktion till FORSKNINGSMETODIK*, Studentlitteratur, Lund.

Goldberg, Ted (2005), *Samhällsproblem*, Studentlitteratur, Lund

Kuhlhorn, Echard (1998), *Svenska alkoholvanor i förändring; om utvecklingen fram till EU – medlemskap*, Kristianstads boktryckeri AB

Thurén, Torsten (1991), *Vetenskapsteori för nybörjare*, Runa förlag.

Webbadress

www.can.se, Skolelevers drogvanor 2004, år 9 (hämtat 05 12 22)

www.can.se, : Ungdomars drogvanor 1994-2004, Centralförbundet för alkohol – och narkotikaupplysning, rapport nummer 75. (hämtat 05 12 22)

www.can.se: Skolelevers drogvanor 2004, Centralförbundet för alkohol – och narkotikaupplysning, rapport nummer 84. (hämtat 05 12 22)

Bilaga 1

Enkät om alkoholvanor

Svara på följande frågor genom att sätta ett kryss i kolumnen bredvid ditt svarsalternativ. Tack för din medverkan!

1. Hur gammal är du?

15 år	
16 år	
17 år	
18 år	
19 år eller äldre	

2. Är du ...

Kvinna	
Man	

3. Vilket program går du på? Gör ett kryss i kolumnen bredvid ditt alternativ!

Byggprogrammet	
----------------	--

Omvårdnadsprogrammet	
Estetprogrammet	
Teknikprogrammet	

4. I vilket utbildningsår befinner du dig?

År 1	
År 2	
År 3	

**5 a) Vilken utbildning (eller motsvarande) i listan har dina föräldrar. -
Mamma**

Mindre än 9 år i skolan	
Grundskola	
Gymnasium	
Universitet och högskola	
Vet ej	

5b) Vilken utbildning (eller motsvarande) i listan har dina föräldrar? – Pappa

Mindre än 9 år i skolan	
------------------------------------	--

Grundskola	
Gymnasium	
Universitet och högskola	
Vet ej	

6a) Vad gör dina föräldrar? – Mamma

Arbetar heltid	
Arbetar deltid	
Studerar	
Tj/ föräldraledig	
Arbetslös	
Annat	
Vet ej	

b) Vad gör dina föräldrar – Pappa

Arbetar heltid	
Arbetar deltid	
Studerar	
Tj/ föräldraledig	

Arbetslös	
Annat	
Vet ej	

7. Röker du?

Ja	
Nej	
Feströker	

8. Hur gammal var du första gången du rökte?

0	
1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	
9	

10	
11	
12	
13	
14	
15	
16	
17	
18	
19	
20	
21	

9. Snusar du?

Ja	
Nej	

10. Har du någon gång under vårterminen druckit öl, alkoholisk, stark cider, vin eller sprit?

Ja	
Nej	

11. Hur ofta dricker du alkohol?

Dricker inte alkohol	
1 gång om året eller mer	
2 – 6 gånger om året	
1 gång i månaden	
2 gånger i månaden eller mer	
1 gång i veckan	
2 gånger i veckan	
Varannan dag	
Varje dag	

12. Hur ofta brukar du dricka folköl (klass II)?

Dricker inte folköl	
1 gång om året eller mer	

2 – 6 gångar om året	
1 gång i månaden	
2 gånger i månaden eller mer	
1 gång i veckan	
2 gånger i veckan	
Varannan dag	
Varje dag	

13. Hur mycket folköl dricker du vid varje tillfälle?

1 glas	
1 flaska	
1 burk(1/2 flaska)	
2 burkar (2 – 3 flaskor)	
3-4 burkar (4 – 6 flaskor)	
5-7 burkar (7 – 11 flaskor)	

8 burkar eller mer (12 flaskor eller mer)	
--	--

14. Hur ofta dricker du starköl?

Dricker inte starköl	
1 gång om året eller mer	
2 – 6 gångar om året	
1 gång i månaden	
2 gånger i månaden	
1 gång i veckan	
2 gånger i veckan	
Varannan dag	
Varje dag	

15. Hur mycket starköl dricker du ungefär vid varje tillfälle?

1 glas	
1 flaska	

1 burk(1/2 flaska)	
2 burkar (2 – 3 flaskor)	
3-4 burkar (4 – 6 flaskor)	
5-7 burkar (7 – 11 flaskor)	
8 burkar eller mer (12 flaskor eller mer)	

16. Hur ofta brukar du dricka alkoholisk eller starkcider?

Dricker inte alkoläsk	
1 gång om året eller mer	
2 – 6 gångar om året	
1 gång i månaden	
2 gånger i månaden eller mer	

1 gång i veckan	
2 gånger i veckan	
Varannan dag	
Varje dag	

17. Hur mycket alkoholisk eller starkcider dricker du vid varje tillfälle?

5 cl	
10 cl (ett glas)	
20 cl	
1 liten flaska (33 cl)	
1 stor flaska (50 cl)	
2 stora flaskor	
3-4 stora flaskor	
5 stora flaskor (7 småflaskor) eller mer	

18. Hur ofta brukar du dricka vin?

Dricker inte vin	
1 gång om året eller mer	

2 – 6 gånger om året	
1 gång i månaden	
2 gånger i månaden	
1 gång i veckan	
2 gånger i veckan	
Varannan dag	
Varje dag	

19. Hur mycket vin dricker du vid varje tillfälle?

5cl (1/2 vinglas)	
10 cl (1 vinglas)	
20 cl	
37 cl	
60 cl	
75 cl (helflaska)	
Mer än 75 cl	

20. Hur ofta brukar du dricka sprit? (med sprit menas brännvin, hembränt, vodka, gin, konjak, Whisky, punsch och liknande. Även sprit som ingår t ex drinkar eller shots)

Dricker inte sprit	
1 gång om året eller mer	
2 – 6 gånger om året	
1 gång i månaden	
2 gånger i månaden eller mer	
1 gång i veckan	
2 gånger i veckan eller mer	
Varannan dag	
Varje dag	

21. Hur mycket sprit dricker du vid varje tillfälle?

4 cl (ungefär en snaps)	
6 cl	
12 cl	
18 cl (1/2 kvarting)	

60 cl	
70 cl (helflaska)	
Mer än 70 cl	

22. Hur många gånger har du varit berusad?

Ingen gång	
1 gång	
2 – 4 gånger	
5-10 gånger	
11-20 gånger	
21- 50 gånger	
Mer än 50 gånger	

23. Hur många gånger har du druckit så mycket alkohol att du känt dig berusad under den senaste 4 – veckorsperioden?

0	
1	
2	
3	
4	
5	
6	

7	
8	
9	
10	
11	
12	
13	
14	
15	
18	
20	
23	
25	
40	
51	
72	
Vet ej	

24. Känner dina föräldrar till att Du dricker alkohol?

Dricker inte alkohol	
Nej, de känner inte till	
Ja, de känner till ungefär hälften av det jag dricker	

Ja de känner till allt jag dricker	
Vet ej	

25. Har du det senaste läsåret varit i kontakt med någon av följande p.g.a. att du använt alkohol?

Nej	
Ja, Maria Ungdom	
Ja, socialtjänsten ("soc")	
Ja, ungdomsmottagningen	
Ja, sjukvård eller vårdcentral	
Ja, annat	

26. Händer det att Du blir bjuden på alkohol av dina föräldrar?

Ofta	
Ibland	
Sällan	
Aldrig	

27a) Vad är din inställning/attityd till alkohol? Motivera noga!

Om du är positivt inställd så utveckla så mycket du kan svara på nedan.

27 b) Vad är dina föräldrars inställning till alkohol?

27c) Vad arbetar din mamma med? _____

27d) Vad arbetar din pappa med? _____

e) Hur gammal ska man vara om man provar alkohol anser Du? _____
_____
_____

f) Av vem är det ok att prova alkohol anser Du? _____

g) När är det ok att dricka alkohol enligt dig?

---

h) Var är det ok att dricka alkohol enligt din åsikt?

---

28. Övriga synpunkter som Du har om alkohol och droger

Tack för din medverkan!

Tabell 3. Andelen konsumenter och icke-konsumenter av alkohol samt andelen som druckit öl, alkoholisk, stark cider, vin eller sprit under vårterminen ^{a)}. Procentuell fördelning efter kön. Årskurs 9. 1971–2004.

År	Konsumenter ^{b)}		Icke-konsumenter		Ej relevant	
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
1971	91	90	9	10	1	2
1972	90	91	10	9	..	..
1973	89	92	11	8	..	..
1974	87	89	11	10	2	1
1975	86	87	12	10	3	2
1976	90	90	9	9	1	1
1977	88	91	9	7	3	3
1978	90	92	13	10	2	2
1979	86	90	12	8	2	2
1980	86	87	13	11	2	1
1981	83	85	15	14	2	2
1982	79	81	19	18	2	1
1983	80	83	17	17	..	..
1984	.	.	.	.	.	.
1985	.	.	.	.	.	.
1986	79	77	18	21	2	2
1987	78	78	20	20	2	2
1988	76	73	22	25	2	2
1989	77	74	22	24	1	2
1990	78	78	20	21	2	1
1991	78	76	18	21	3	2
1992	79	77	18	20	3	3
1993	78	77	20	22	1	1
1994	80	79	18	21	1	1
1995	77	78	22	19	1	1
1996	75	78	23	21	2	1
1997	76	78	23	21	1	1
1998	74	80	21	17	5	3
1999	74	78	24	20	2	2
2000	77	79	19	18	4	3
2001	76	79	20	18	4	3
2002	74	75	23	22	3	3
2003	70	75	26	22	3	3
2004	69	73	28	25	3	2

a) Alkoholisk samt stark cider ingår i frågan fr o m 1997.

b) Avser en konsumtion av åtminstone 1 glas öl, 2 cl vin, 2 cl blanddrycker eller 2 cl sprit någon gång om året eller mer sällan.